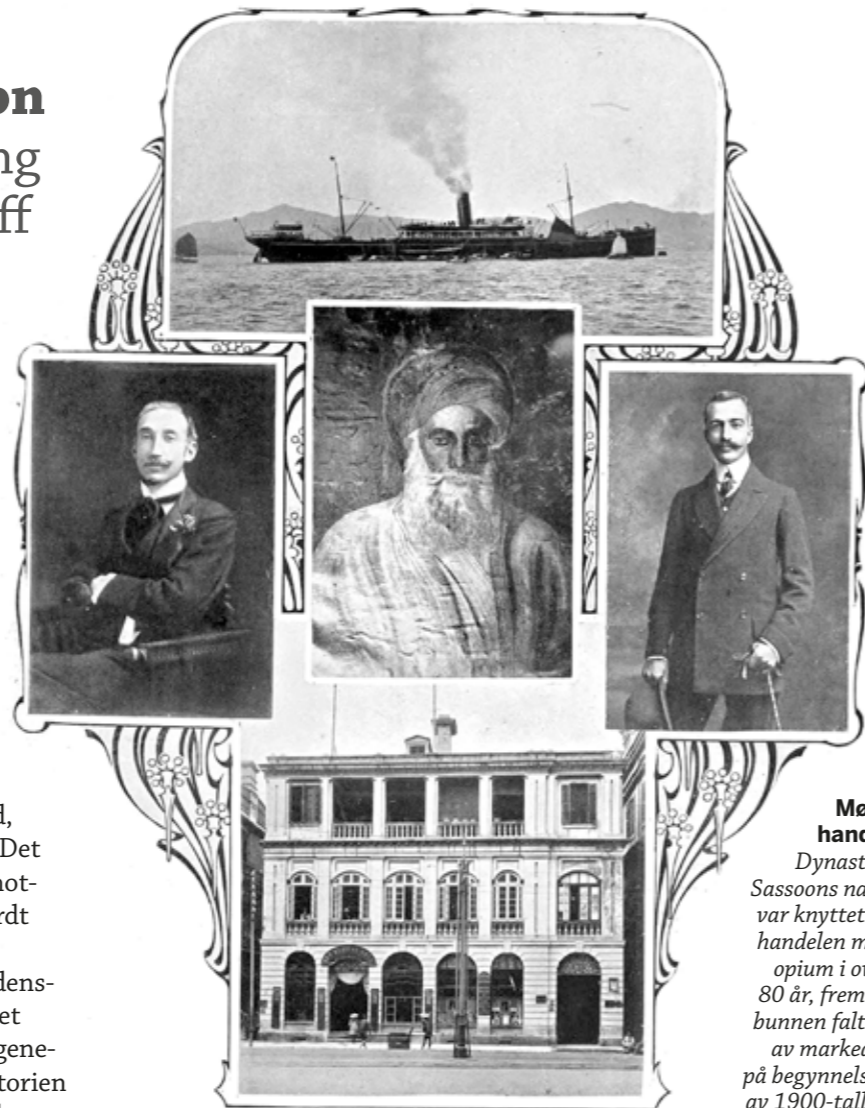


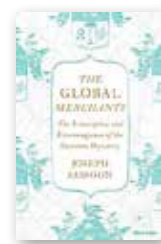
Det glemte dynastiet

Det familien Rothschild* ble i Vesten, var dynastiet **Sassoon** i øst. Men i dag er det ingenting igjen, bortsett fra litt godt stoff til historiebøkene.

* en tysk jødisk familie fra Frankfurt am Main som i det 19. århundre hørte til Europas mest innflytelsesrike bankierer.



Bokomtale
Fredrik Giertsen
Litteraturviter og skribent



Formue på opium

Kimen til den enorme suksessen til dynastiet Sassoon ble lagt da den lokale forretningsmannen David (1792–1864) pakket sakene sine og flyktet fra Bagdad i Irak til Bombay (dagens Mumbai) i India. Der startet han et familieselskap som skulle vokse seg rikt, først og fremst på opium, og spre seg ut over hele Asia og videre til London.

Og der, i det britiske imperiets hovedstad, skulle også kimen til dets oppløsning ligge: Det engelske aristokratiets livsstil hadde en uimotståelig tiltrekningskraft, men holdt ikke hardt arbeid som noe ideal.

Det inntraff riktig nok også en rekke verdenshistoriske begivenheter som skulle gjøre livet vanskeligere for dynastiets tredje og fjerde generasjon, sammenlignet med de to første. Historien om deres oppgang og fall er like fascinerende, slik det kan leses i etterkommeren Joseph Sassoons nye bok «The Global Merchants».

Vekst i Bombay

Sassoon var en jødisk slekt, og jødene fra Bagdad hadde en egen, sterk identitet – og dialekt – som var en av bærebjelkene i dette ekspanderende forretningsimperiet. David Sassoon sa alltid at tillit var det viktigste elementet i selskapet, og det mente han ble best sikret gjennom en felles religiøs og kulturell bakgrunn.

Bombay var på den tiden et gryende globalt handelssentrum med en relativt sammensatt befolkning. Byen ble ikke styrt av noen fjern dronning, som Bagdad ble, men av et nærværende multinasjonalt selskap, Det britiske øst-indiske kompani. David Sassoon hadde vært aktiv i tekstilhandelen, men investerte i ekspan-

sjonen av havnen i Bombay, som hadde fått økt betydning etter at britene flyttet sin indiske hovedstad dit fra Calcutta.

Men det var noe annet som skulle danne ryggraden i familiens voksende formue, og det var opium.

Dynastiet sprer seg

Etter den første opiumskrigen (1839–42) ble det kinesiske markedet åpnet for varer fra det britiske imperiet, og da særlig opium fra India. Sassoon etablerte en svært innbringende trekant-handel, der varer kjøpt i Kina for pengene fra opiumshandelen ble solgt i London, hvorpå bomullsprodukter fra møllene i Nord-England ble fraktet tilbake til Bombay, eller solgt på veien hjem. David Sassoon fikk i alt ni sønner

Mørk handel
Dynastiet Sassoons navn var knyttet til handelen med opium i over 80 år, frem til bunnen falt ut av markedet på begynnelsen av 1900-tallet, i bakkant av opiumskrigene. Sassoon-familien pleide å forsvare sin opiumshandel med at opium for de fleste brukere ikke var noe verre enn tobakk. Familien inkluderte til og med en opiumsvalmue i sitt våpenskjold.
Foto: Wikicommons

og fire døtre, og sønnene plasserte han rundt omkring der forretningene krevet, særlig i Shanghai, Hongkong og etter hvert London.

Men allerede på dette tidspunkt begynte noen indre konflikter å vise seg, ikke minst da Davids nest eldste sønn, Elias, forlot familieselskapet og satte opp sitt eget foretak i Shanghai. Historien skulle by på forskjellige utfordringer på hver sin side av kloden, men heller ikke velstanden i seg selv skulle være så lett å bære.

Oppgang og fall

Joseph Sassoon innrømmer nærmest med en beklagelse at det er utfordrende å holde rede på de forskjellige familiemedlemmene, ikke minst fordi de likte å oppkalle sine barn etter seg selv og hverandre.

Men bevegelsen i fortellingen er klar når vi nærmer oss dynastiets tredje og fjerde generasjon: Det er oppløsningstendenser på alle fronter, men av svært forskjellige grunner.

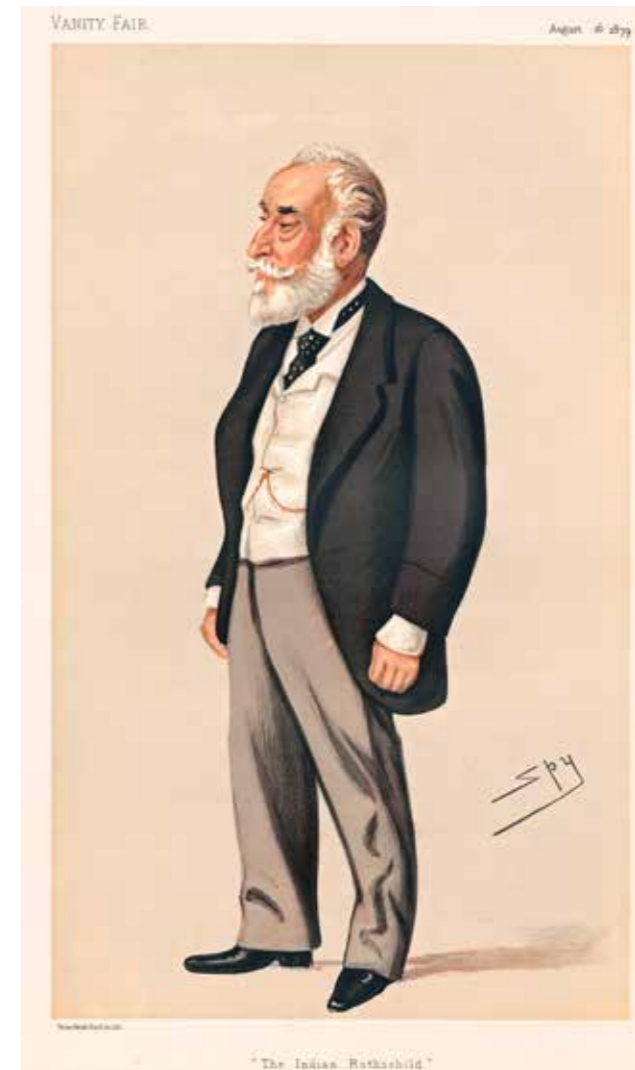
For etter en eventyrlig opptur i handelen med bomull i forbindelse med borgerkrigen i USA (1861–65) og åpningen av Suezkanalen (1869), begynner vinden å snu for familien Sassoon. Særlig viktig er det at opinionen i England av moralske grunner vender seg mot opiumshandelen som sådan, samtidig som at opprørsbevegelser både i India og Kina begynner å reise seg mot britenes styre. Omstilling var påkrevet, men fremtiden uvis.

Aristokratiets idealer

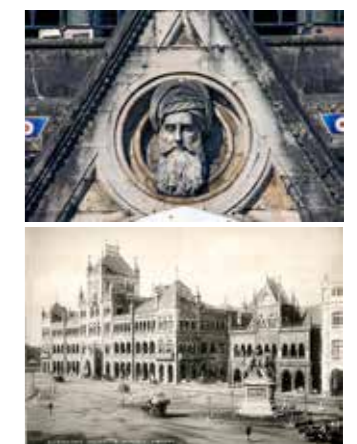
Årene da Davids eldste sønn, Albert (1818–96), styrte foretaket, skulle vise seg å være de mest suksessfulle. Albert var selv en hardt arbeidende mann, og etter at han flyttet til London i 1875, oppnådde han – som en av de første ikke-britiske – å bli adlet.

Men det aristokratiet familiemedlemmene begynte å vanke i, skulle vise seg å være en dødsfelle. Denne samfunnsklassen var nemlig ikke modellert for driftighet og innovasjon: For dem var arbeid langt fra noen dyd, og penger var noe man skulle bruke, ikke investere.

Det vestlige Sassoon-imperiet begynte dermed å rakne, delvis på grunn av at det var for mange og for arbeidssky arvinger, og delvis på grunn av dårlig planlegging med tanke på datidens skatter og avgifter på arv, eiendom og så videre. Gradvis forsvant all kapital fra firmaet, som i dag ikke eksisterer i det hele tatt.



«Den indiske Rothschild» Under tittelen «Businessmen and Empire Builders» ble Albert Sassoon i 1879 portrettert som «den indiske Rothschild». Selv om den orientalske familien Sassoon nok ble sett på med en viss skepsis i Storbritannia, så følte de seg gradvis mer engelske, og de fleste foretrakk livet i London eller Brighton fremfor Bombay. Foto: Getty Images



Kulturell arv Sassoon-biblioteket i Mumbai er en berømt institusjon beliggende midt i den indiske storbyen, og var en gave fra Albert Sassoon. En skulptur av David Sassoons turbankledte hode er en del av utsmykningen på bibliotekets fasade. Foto: Wikicommons

Nasjonalisme i øst

Kreftene bak både det indiske Kongresspartiet – grunnlagt i 1885 – og bokseropstanden i Kina rundt 1900 pekte altså mot selvstendighet for begge land, men dynastiets gren i Shanghai skulle smuldre senere enn den i vest.

Dette var en av verdens største byer på den tiden, som særlig på 1930-tallet hadde et internasjonalt miljø, med alt som fulgte med av luksus og underholdende natteliv. Men det antiimperialistiske stemningsskiftet skulle innhente dynastiet også her, og kommunistenes maktovertagelse i 1949 medførte nasjonalisering av alle familien Sassoons verdier.

Det fantes ikke lenger noen som kunne holde trådene samlet.



Gikk nye veier Betegnende nok er dynastiets mest kjente medlem i dag kanskje krigspoeten Siegfried Sassoon, som skrev dikt om lidelsene under første verdenskrig. Den navngjetne kjendisfrisøren Vidal Sassoon (t.h.) var en fjern slektning.